

**Markus Altena Davidsen**

Markus Altena Davidsen är doktorand i religionsvetenskap, Aarhus Universitet, samt docent i religionssociologi, Leiden Universitet.  
md@teo.au.dk



# Jediriddaren – från fiktion till religion

**Retorisk jedi.** Jediismen är en seriös och etablerad religiös rörelse baserad på George Lucas Star Wars-filmer. Jediisterna låter sig övertygas av jedimästare som Yoda och Obi-Wan Kenobi och tror på deras utsagor om Kraften.

Folkräkningen 2001 blev något av en överraskning för myndigheterna i Storbritannien, Kanada, Australien och Nya Zeeland. I de här länderna, som inte har något centralt personregister, får invånarna vart femte år besvara ett antal frågor, bland annat gällande om de är medlemmar i religiösa samfund. År 2001 svarade över 500.000 personer i de fyra länderna att de var "Jedi". Det innebär att de sade sig tillhöra samma religion som krigarmunkarna som med Kraftens hjälp kämpar för galaxens frihet i George Lucas *Star Wars*-filmer. Om vi tar dem på orden innebär det att jedireligionen var den fjärde största religionen i Storbritannien. I Nya Zeeland angav hela 1,3% av befolkningen – i vissa universitetsområden över 10% – att de var jediriddare.

## Practical joke eller seriös religion?

Om vi beaktar att "Jedi" är den tionde vanligaste

religiösa uppfattningen på Facebook, innebär då det att jediriddarna bör räknas som en av västvärldens största religioner? Inte riktigt. I de allra flesta fall kan vi bättre förstå självbetecknelsen jediriddare som ett fanfenomen än som en egentlig religion. De flesta jediriddare på Facebook tror inte på Kraften (*the Force*) och är inte medlemmar av religiösa jedigrupper. De många jediriddarna i folkräkningen var inte heller ett uttryck för jedireligionens utbredhet, utan resultatet av ett kedjemejl som tidigare hade uppmanat folk att anmäla sig som jediriddare. Mejlet var tänkt som ett practical joke och som en politisk protest emot myndigheternas snokande i människors religiösa angelägenheter.

Bakom hela detta spel med jediriddaren som religiös identitet finns emellertid en seriös och otvetydigt religiös rörelse, känd som jediismen. Jediismen återfinns främst i den engelsktalande världen, särskilt i USA. De flesta jediister praktiserar på egen hand, men är aktiva i grupper som sedan mit-

ten av 1990-talet har vuxit fram på internet. Många av jediisterna är inte som man kanske skulle kunna tro unga studenter, utan människor i 30-, 40- och 50-årsåldern. Till skillnad från "vanliga" *Star Wars*-fans tror jediisterna att Kraften verkligen existerar. Liksom jediriddarna i *Star Wars* anser de att Kraften på den ena sidan utgör en närmast fysisk energi som kan mätas, kanaliseras och användas, för att på den andra sidan bestå i en snarast personifierad, gudomlig och moraliskt god makt med egen fri vilja och syfte. Jediisterna mediterar liksom jediriddarna i *Star Wars* för att komma i kontakt med Kraften. De hävdar emellertid inte att Master Yoda och Luke Skywalker verkligen existerar eller har existerat, men de betraktar dem som religiösa auktoriteter. Jediister hänvisar därför till vad till exempel Yoda och Obi-Wan Kenobi har sagt om Kraften i *Star Wars*-filmerna, vilka de ser som sanna utsagor om en Kraft som finns i den verkliga världen.

### Jediismen är fiktionsbaserad

Jediismen är en religion såtillvida att jediisterna tror på Kraften, säger sig kommunicera med Kraften genom ritualer (meditation och bön) och tror att Kraften kan påverka världsordningen. Men jediismen utgör en speciell sorts religion, eftersom den är baserad på en fiktiv berättelse. Visst kan man invända att även Bibeln, Koranen och alla möjliga andra religiösa grundtexter är fiktiva eftersom de innehåller fantastiska berättelser som vetenskapen torde kunna förkasta som osanna. I teknisk mening betecknar begreppet fiktion emellertid inte en osann berättelse, utan en berättelse där författarna gjort klart att händelserna är uppbyggda. De flesta religioner bygger på texter som berättar om någon form av gudomligt ingripande i världen. Skillnaden består i att dessa samtidigt försöker framstå som sanna och historiska. *Star Wars* är däremot fiktion i den bemärkelsen att berättelsen erkänner sin egen fiktion. Därför är jediismen en *fiktionsbaserad religion*.

Jediismen är fiktionsbaserad på grund av att *Star Wars* är den främsta inspirationskällan. Men rörelsen är inte fiktionsbaserad i absolut bemärkelse, eftersom de flesta jediister kombinerar element från *Star Wars* med föreställningar och ritualer från mer etablerade religioner. Det sker till exempel när

det så att säga saknas något i *Star Wars*. Det finns exempelvis ingen vigselritual i *Star Wars* (eftersom jediriddarna lever i celibat), och därför har gruppen Temple of the Jedi Order utvecklat en jediritual med vilken man ska ha viggt människor i 13 amerikanska delstater.

### Fiktion blir till religion

Hur är det möjligt att en fiktiv berättelse blir så övertygande att den kan bilda en ram för utvecklingen av en ny religiös identitet eller en ny religion? En del av förklaringen har att göra med hjärnan. Vi vet att basala strukturer i hjärnan reagerar på samma sätt vid fiktion som vid sensorisk perception av verkligheten. Det är därför man kan känna empati med fiktiva karaktärer, och det är därför visdomsord om Kraften av en fiktiv jedimästare kan uppfattas som om de riktas direkt till en själv. Först därefter träder högre hjärnfunktioner in för att fästa klistermärken på intrycken som "inte på riktigt". De två upplevelsenivåerna existerar sida vid sida utan att den ena nödvändigtvis behöver utesluta den andra. För jediisterna innebär det att de å ena sidan är fullständigt på det klara med att *Star Wars* som helhet är fiktion och att handlingen inte utspelats i verkligheten. Men de uppfattar alltså jedimästarna som auktoritetsfigurer, och låter sig övertygas av deras utsagor så till den grad att utsagorna förstås som giltiga även utanför den fiktiva ramen. Det är ett märkligt fenomen, men läsare och tittare tenderar att låta sig övertygas av fiktiva personer med läromästarstatus, såsom vetenskapsmän och religiösa experter. När professor Teabing uttalar sig om Dödahavsrollarna i *Da Vinci-koden* är läsaren mycket mer benägen att tro på att vad han säger är giltigt också utanför berättelsens värld, just för att Teabing uttalar sig som en vetenskapsman. Samma fenomen gör sig gällande i fallet med jedimästarna. När Yoda undervisar Luke Skywalker om Kraften kan betraktaren uppfatta uttalandena som universellt giltiga genom identifikation med den tilltalade lärjungen, och således överföra jedimästarens visdomsauktoritet till den verkliga världen.

En sak är hur jedimästarnas auktoritet upplevs när man tittar på *Star Wars*. En helt annan femma är hur jediisterna i det långa loppet gör det legitimt att basera en religion på utsagor från fiktiva auktoriteter.



■ Jediisternas avgörande grepp består i att definiera *Star Wars* som en myt, det vill säga som en berättelse som trots sin fiktiva form förmedlar sanningar om världen. [Foto: Istock]

tetsfigurer. Deras avgörande grepp består i att definiera *Star Wars* som en myt, det vill säga som en berättelse som trots sin fiktiva form förmedlar sanningar om världen. En av anledningarna till att det är möjligt – för att inte säga attraktivt – att använda en fiktiv text som religiös grundberättelse, är att människor idag har allt svårare att tro på religiösa berättelser som hävdar sig vara historiska. Evolutionsteorin gör det till exempel svårt att tro på Adam och Eva. Som motdrag har kristna försökt föreslå att (stora delar av) Bibeln inte skall tolkas bokstavligen, utan som *myter*, det vill säga som fiktion innehållande en djupare symbolisk sanning

eller sanna påståenden om världen. Sett i detta ljus är jediisternas användning av *Star Wars* inte unik. Jediister och liberala kristna tolkar i hög grad sina texter på samma sätt även om själva texterna är mycket olika till sin karaktär. Vi kan faktiskt säga att öppningen för att kunna tolka religiösa texter som fiktion har gjort det mer acceptabelt att tolka fiktion religiöst.


### Jediriddaren som förebild

Vi har fortfarande inte fått ett svar på varför det har uppstått en religiös rörelse med avstamp i just *Star*



Jediriddarna ikläder sig en eftersträvsvärd superhjälteroll, och det är en av anledningarna till att det har uppstått en religiös rörelse med avstamp i Star Wars. [Foto: Istock]

Wars medans det inte är troligt att något liknande kommer att hända med andra populära science fiction- och fantasyberättelser som *Avatar* eller *Harry Potter*. Man kan peka på åtminstone två skäl. För det första tangerar föreställningen om Kraften i *Star Wars* med den vaga föreställning som de flesta moderna västerlänningar har om att det finns en högre makt av en eller annan art (men inte en personlig gud). För människor som redan tror på en sådan högre makt krävs det ingen omvändning för att bli jediist. Det kostar så att säga inte något. Men man får något tillbaka, och det är den andra anledningen till att det har utvecklats en religion just utifrån berättelsen *Star Wars*. För människor som inte har en tydlig religiös tillhörighet, men tror på en högre makt och kanske är intresserade av olika former av religion och andlighet, är Jedi en attraktiv religiös identitet. Jediriddarna är tillräckligt mänskliga för att för att man ska kunna identifiera sig med dem, men samtidigt eftersträvsvärda förebilder. Jediidentiteten är stark och suggestiv, men även flytande nog för att kunna integrera element från traditioner utanför *Star Wars*. Slutligen förenar jedirollen en allmän social etik om att kämpa för det goda och hjälpa de svaga med ett självutvecklingsideal. Med andra ord förser jediismen vissa gemensamma värderingar (man ska göra sitt bästa, och man ska hjälpa sin nästa) och en lika

allmängiltig trosföreställning (det finns en högre, godhjärtad, gudomlig makt) med en attraktiv superhjälteidentitet. 

#### Läs mer

Cusack, Carole M. (2010), *Invented Religions: Imagination, Fiction and Faith*, Farnham, UK & Burlington, VT, Ashgate.

Davidson, Markus (2010), "Fantasy som religion: Star Wars og jediisme", *Religionspædagogisk Forum*, 2010/1, 15-23.

Davidson, Markus (2010), "Fiktionsbaseret religion: Fra Star Wars til jediisme", *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*, 55, 3-21.

Grodal, Torben (2010), "Experiencing and Verifying what is Felt as Real in Films", i Johansen & Søndergaard (red.), *Fact, Fiction and Faction*, Odense, University Press of Southern Denmark, 29-41.

Possamai, Adam (2005), *Religion and Popular Culture: A Hyper-Real Testament*, i serien *Gods, Humans and Religions* 7, Brussel, P. I. E. Peter Lang.

Hemsidor:

*The Temple of the Jedi Order*:  
[www.templeofthejediorder.org](http://www.templeofthejediorder.org)

*Jedi Foundation*:  
[www.jediacademyonline.com](http://www.jediacademyonline.com)